

УДК 37.091.3:37.013

Ліненко Олена Василівна,
методист Центру освітніх ініціатив
КЗВО «Одеська академія неперервної освіти»
Одеської обласної ради»
Одеса, Україна
e.oknen@gmail.com

Сасенко Людмила Іванівна,
кандидат історичних наук,
завідувачка науково-педагогічної бібліотеки
КЗВО «Одеська академія
неперервної освіти Одеської обласної ради»
<https://orcid.org/0009-0007-7309-7367>
Одеса, Україна
Saenko631@ukr.net

СТОРИНКИ ІСТОРІЇ ОДЕСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ : 1950-1990 РОКИ (продовження).

Анотація. У статті розглянуто історію Одеського інституту удосконалення вчителів (ОІУВ) з 1950-х по 1990-ті роки. Діяльність інституту, починаючи з керівництва Тодора Васильовича Жарченка (1959 р.) та Ганни Яківни Євдошенко (1974 р.), була спрямована на впровадження шкільних реформ та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Інститут сприяв популяризації передового досвіду, зокрема роботи вчителя-новатора Миколи Петровича Гузика, який створив першу в Україні авторську школу. ОІУВ також відіграв ключову роль у впровадженні реформ 1980-х років, зокрема, перепідготовці вчителів для навчання шестирічних дітей та викладання інформатики. У становленні незалежної України інститут допомагав формувати нове педагогічне мислення та національно-культурне відродження школи

Ключові слова: педагогічний досвід, Одеського інституту удосконалення вчителів (ОІУВ,) Одеська академія неперервної освіти.

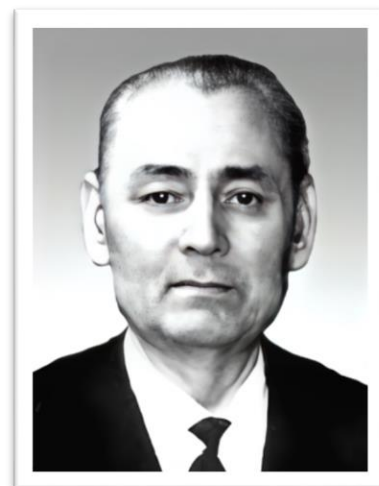
У другій половині 1950-х – на початку 1960-х років в Україні відбувався інтенсивний процес шкільних реформ. Перед працівниками масових шкіл урядом республіки поставлено важливе завдання – максимально зблизити навчально-виховну роботу з життям.

Новий етап в діяльності Одеського інституту удосконалення вчителів (ОІУВ) розпочався з прийняттям у квітні 1959 році Верховною Радою України Закону «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток освіти в УРСР» [1].

Роботу з об'єднання зусиль педагогічного колективу, спрямовану на виконання вимог цього Закону, очолив Тодор Васильович Жарченко, якого у квітні 1959 року було призначено директором ОІУВ. Тодор Васильович добре знав стан освіти в області, її потреби та напрямки вирішення складних завдань, що стояли перед фахівцями інституту. Одещина розпочала перебудову системи середньої освіти відповідно до закону, який передбачав поєднання навчання з виробничою працею та впровадження обов'язкової восьмирічної освіти. У ці роки інститут здійснював перепідготовку вчителів для роботи за новими програмами. Перед інститутом постало питання про впровадження в практику роботи вчителів інших форм роботи: лабораторно-практичних занять, дослідів з біології, хімії, екскурсій на виробництво та ін.

Інститут активно сприяв впровадженню сучасного змісту та нових форм підвищення кваліфікації вчителів, а також допомагав вчителям у пошуку нових ідей та педагогічної методики.

У 1960-1970-ті роки, на тлі зростання технологій та освітніх реформ, інститут розвивався разом з освітою. Одним із основних напрямів діяльності ОІУВ було надання методичної допомоги методкабінетам в організації методичної роботи, підготовці методичних рекомендацій, виявленню, і розповсюдженню передового педагогічного досвіду, самоосвіти педагогічних кадрів була спрямована

на підвищення якості знань учнів, удосконалення педагогічної майстерності вчителів.

Основними формами методичної роботи було обговорення доповідей з досвіду роботи, проведення відкритих уроків, організація практичних занять з питань проведення лабораторних і практичних робіт, надання консультацій тощо. Особливий наголос в роботі предметних і методичних комісій ставився на опрацювання питань науково-теоретичного і психолого-педагогічного характеру.

Робота в інституті значно активізувалася з призначенням в квітні 1974 року на посаду директора Ганни Яківни Євдошенко [3]. Посилюється увага до аналітичного підходу щодо визначення змісту підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. З'явилася можливість забезпечити вивчення і впровадження в практику роботи кращого педагогічного досвіду. У 1979 році ОІУВ представив на виставці досягнень народного господарства України 8 об'єктів. У тому числі – досвід роботи вчителя Ананіївської середньої школи №2 Миколи Петровича Гузика. У січні 1980 року виконком Одеської обласної Ради народних депутатів на одному із своїх засідань розглянув питання «Про стан впровадження передового педагогічного досвіду в школах області», а вже в листопаді до картотеки Центрального інституту

удосконалення вчителів було занесено 58 об'єктів передового педагогічного досвіду.

Гузик Микола Петрович (1941-1991) – народний вчитель України, кандидат педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, член Союзу вчителів України. Перша в Україні авторська школа була створена в місті Южне Одеської області зусиллями М. П. Гузика. Заснуванню її передувала перемога автора – вчителя-новатора на Всеукраїнському конкурсі на найкращий проєкт загальноосвітньої школи СРСР, який організували Державний комітет з народної освіти СРСР разом з Академією педагогічних наук СРСР. Саме 1988 року авторська школа М. П. Гузика, на базі Южненської середньої школи № 2, стала

експериментальною школою Всеукраїнського рівня з проблем організації диференційованого особистісно орієнтованого навчання, розвитку та виховання школярів. Він реалізовував на практиці особливу дидактично-методичну систему та оригінальну модель школи-комплексу, в основі яких особистісно-орієнтована система шкільної освіти (комбінована система організації навчально-виховного процесу М. П. Гузика; 1977-1989).

Спираючись на багаторічні дослідження, М. П. Гузик визначив базові типи природних ключових задатків ведучого таланту дитини, в межах яких можна сформувати відповідні види конкретних талантів, якщо спеціально спрямувати шкільну освіту учня на їх своєчасне виявлення, повну реалізацію у процесі навчання, розвитку і виховання, а також ефективне постійне удосконалення таланту в повсякденній освітньо-виховній діяльності.

М. П. Гузик з педагогами колективу, 1988 рік

*Будівля «Авторської школи М. П. Гузика»,
Одеська область, м. Южне, вул. Хіміків, 10-А*

У складі Авторської школи – багатoproфiльна трирiвнева академічна школа; багатoproфiльна дитяча школа мистецтв; багатoproфiльна трирiвнева спортивна школа високих спортивних досягнень і шкiльний Центр духовного виховання учнів. Також, для вирішення педагогічних завдань школа об'єднує навколо себе всі освітні, культурні, спортивні, виробничі та інші майданчики м. Южне для організації певних навчально-виховних заходів.

На початку 80-х років на Одещині педагогічний досвід зароджувався в усіх напрямках педагогічної діяльності, тому в той час в Одесі було проведено низку Всесоюзних та Всеукраїнських заходів. Так, у травні 1982 року відбулася Всесоюзна конференція з питань шкiльного туризму.

Матеріали передового педагогічного досвіду проведення уроків з фізкультури, організації з фізичного виховання та позакласної роботи узагальнювалися в методичних рекомендаціях, буклетах, брошурах, альбомах та ін. Колектив ОІУВ за активну роботу по узагальненню передового педагогічного досвіду та його популяризації був нагороджений грамотою ВДНГ України. Оригінальною формою роботи з популяризації передового педагогічного досвіду були «панорами творчих уроків».

У 1984 році були прийняті постанови органів державної виконавчої влади про реформу загальноосвітньої школи. Методичне забезпечення реформи було покладено на ОІУВ. Інститут удосконалював організаційну структуру й методи методичної роботи. Активізував пошуки ефективних форм організації курсової перепідготовки, що відповідало новому етапу розвитку народної освіти. Інститут проводив активну роботу з молодими вчителями, зверталася увага на психологічну перебудову діяльності вчителів в умовах реформи школи. На курсах і семінарах практикувалися активні методи навчання: моделювання педагогічних ситуацій, проблемний підхід на семінарських і практичних заняттях, рольові ігри. Перед освітянами області виступали вчителі-новатори В. Ф. Шаталов, С. Ф. Лисенкова, Є. М. Ільїн. Особливим успіхом користувалися виступи доктора педагогічних наук М. М. Поташика [2].

У 1986 році впровадження положень нової освітньої реформи почалося з перепідготовки вчителів початкової школи для навчання дітей 6-річного віку та підготовки педагогів, які мали викладати новий предмет – основи інформатики та обчислюваної техніки. На курсах і семінарах практикувалися активні методи навчання: моделювання педагогічних ситуацій, проблемний підхід на семінарських і практичних заняттях, рольові ігри. У 1986 році в ОІУВ було засновано дві кафедри – педагогіки та психології, методики вивчення гуманітарних дисциплін. 1 січня 1987 року – створена Вчена рада закладу.

У 1989 році було укладено першу міжнародну угоду про співпрацю з Варненським УПВК. Вчителі болгарської мови та літератури Одещини почали проходити навчальні курси в Болгарії.

У 1990-ті роки вперше були проведені, районні та обласні конкурси «Учитель року», а в закладах освіти – олімпіади юних філологів. Крім того, удосконалюється робота із зарубіжними закладами освіти, підвищується роль кафедр в роботі щодо впровадження в практику кращого педагогічного досвіду. Започатковано роботу щодо обміну ідеями удосконалення, навчально-методичної роботи серед слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, удосконалення форм і методів роботи з учнями закладів освіти. Розроблено навчальні плани підвищення кваліфікації майже для всіх категорій працівників з урахуванням сучасних досягнень психолого-педагогічної науки та перспективного досвіду.

У становленні та розвитку української національної школи в області на зорі незалежності важливе місце займала діяльність Одеського інституту удосконалення учителів з підвищення кваліфікації педагогічних кадрів (нині – КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»). Курси стали доброю трибуною формування в учителів нового мислення, удосконалення професійної та методичної майстерності педагогів, сприяли поглибленню знань з історії своєї країни, національно-культурного відродження школи, впровадження в практику кращих народних традицій, звичаїв, обрядів, свят. Історія становлення системи підвищення кваліфікації учителів в Україні досить складна, сповнена протиріч, злетів і втрат, як і історія української державності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Фурсенко Л. І. (1999) Одеський інститут удосконалення вчителів : Сторінками історії. *Наша школа*. №5. С. 10
- Хронологія розвитку діяльності Одеського інституту удосконалення вчителів / Л. І. Фурсенко, Р. І. Нікітенко, С. Г. Здрагат. (2009). *Наша школа*. №5. С. 16-20.
- Фролова С. І. (2009) Спогади про минуле та роздуми про сьогодення. *Наша школа*. №5. С. 21.

REFERENCES

- Fursenko L. I. (1999) Odessa Institute of Teacher Training: Through the Pages of History. *Our School*. No. 5. P. 10
- Chronology of the Development of the Odessa Institute of Teacher Training / L. I. Fursenko, R. I. Nikitenko, S. G. Zdragat. (2009). *Our School*. No. 5. P. 16-20.
- Frolova S. I. (2009) Memories of the Past and Reflections on the Present. *Our School*. No. 5. P. 21.

Olena Linenko,

methodologist of the Center for Educational Initiatives
Odessa Regional Academy of In-Service Education,
Odesa, Ukraine
e.oknen@gmail.com

Liudmyla Saienko,

candidate of historical sciences head
of the scientific and pedagogical library
Odessa Regional Academy of In-Service Education,
Odesa, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0007-7309-7367>
Saenko631@ukr.net

**PAGES OF THE HISTORY OF THE ODESSA REGIONAL ACADEMY OF IN-SERVICE
EDUCATION : 1950-1990 (CONTINUATION)**

Abstract. *This article reviews the history of the Odesa Institute of Teacher Training (OIUV) from the 1950s to the 1990s. The institute's activities, starting under the leadership of Todor Vasilyevich Zharchenko (1959) and Hanna Yakivna Yevdoshenko (1974), were aimed at implementing school reforms and improving teacher qualifications. The institute helped popularize advanced practices, particularly the work of innovative teacher Mykola Petrovych Huzyk, who created Ukraine's first specialized school. The OIUV also played a key role in implementing 1980s reforms, including retraining teachers to teach six-year-olds and new computer science courses. During the formation of an independent Ukraine, the institute helped to shape new pedagogical thinking and the national-cultural revival of the school system.*

Key words: *pedagogical experience, Odesa Institute of Teacher Training (OIUV), Odesa Regional Academy of In-Service Education.*

Дата надходження до редакції 29.06.2025

©Ліненко О. В., Саєнко Л. І., 2025